

**Sygn. akt V KKN 505/97**

## **W Y R O K**

### **W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 8 marca 2001 r.

**Sąd Najwyższy w W. - Izba Karna** na rozprawie  
w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - Elżbieta Sadzik

Sędziowie: SN - Andrzej Deptuła

SN - Ewa Gaberle

SN - Wiesław Maciak

SN - Jacek Sobczak

SN - Andrzej Siuchniński

SN - Wiesław Kozielewicz (spr.)

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Waldemara Smardzewskiego

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2001 r.

sprawy **S. C., J. J., E. M., S. M., J. S., M. S., A. T., S. W., A. W., W. W., J. A., J. B., Z. B., T. M., M. S.**

oskarżonych z art. 24 i art. 36 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. Nr 30, poz. 192)

z powodu kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść od wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 1963 r.,  
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Wojewódzkiego w (...)

z dnia 29 czerwca 1959 r., sygn. IV K (...)

**I. uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Wojewódzkiego w (...) i S. C., J. J., E. M., S. M., J. S., M. S., A. T., S. W., A. W., W. W., J. A., J. B., Z. B., T. M., M. S. uniewinnia od dokonania zarzucanych im czynów a kosztami procesu poniesionymi w sprawie obciąża Skarb Państwa;**

**II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz:**

- **adw. J. P. – Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 500 (pięćset) złotych z tytułu wynagrodzenia za obronę z urzędu J. S. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym;**
- **adw. W. P. Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 500 (pięćset) złotych z tytułu wynagrodzenia za obronę z urzędu S. M. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym;**
- **adw. A. P. Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 500 (pięćset) złotych z tytułu wynagrodzenia za obronę z urzędu Jerzego Antoniaka w postępowaniu przed Sądem Najwyższym,**
- **adw. M. P. Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 500 (pięćset) złotych z tytułu wynagrodzenia za obronę z urzędu M. S. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.**

## **U Z A S A D N I E N I E**

Sąd Wojewódzki w (...) wyrokiem z dnia 29 czerwca 1959 r. sygn. akt IV K (...) skazał:

- I. S. C., A. W., J. J., E. M., S. M., J. S., M. S., S. W., W. W., J. A., Z. B. i T. M. za popełnienie przestępstwa z art. 36 dekretu z dnia 13 czerwca 1946**

- r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. Nr 30, poz. 192) na kary po dwa lata więzienia,
- II. A. T. za popełnienie przestępstwa z art. 24 powołanego dekretu (tzw. mkk) na karę roku więzienia, zaś przestępstwo z art. 36 mkk na karę dwóch lat więzienia i jako karę łączną orzeczono dwa lata i sześć miesięcy więzienia,
- III. J. B. za popełnienie przestępstwa z art. 23 mkk na karę trzech lat więzienia, zaś za przestępstwo z art. 36 mkk na karę dwóch lat więzienia, a jako karę łączną wymierzono mu trzy lata więzienia,
- IV. M. S. za popełnienie czynu z art. 27 dkk w zw. z art. 36 mkk na karę roku więzienia.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 13 listopada 1963 r. utrzymał w mocy powołany wyrok Sądu Wojewódzkiego w (...).

Od tego wyroku Sądu Najwyższego kasację na korzyść wszystkich wyżej wymienionych skazanych złożył w dniu 7 listopada 1997 r. Rzecznik Praw Obywatelskich i **z a r z u c a j ą c** rażącą obrazę art. 23 mkk, art. 24 mkk, art. 36 mkk i art. 27 d.kk w zw. z art. 36 mkk mogącą mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku przez bezpodstawne uznanie, że przynależność i prowadzenie przez skazanych działalności w związku wyznaniowym „(...)”, polegającej między innymi, na uczestniczeniu w zebraniach związku oraz przechowywaniu i rozpowszechnianiu wydawnictw o charakterze religijnym, bądź udzielaniu członkom związku pomocy w tych działaniach, wyczerpywało znamiona przestępstw opisanych w powołanych przepisach mkk, **w n i ó s ł o** zmianę zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Wojewódzkiego w Opolu i uniewinnienie wymienionych wyżej skazanych od popełnienia zarzuconych im przestępstw.

**Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

Z dokumentacji zawartej w aktach przedmiotowej sprawy, odtworzonych w części, na mocy prawomocnych postanowień: Sądu Wojewódzkiego w (...) z dnia 9 maja 1997 r., sygn. III Ko (...) i Sądu Okręgowego w O. z dnia 21 kwietnia 2000 r. sygn. III Ko (...), wynika, że wymienionymi na wstępie wyrokami zostały w/w oskarżonym przypisane czyny z art. 23, 24 mkk, art. 27 dkk w zw. z art. 36 mkk, i art. 36 mkk, polegające na przynależności do związku wyznaniowego „(...)” oraz prowadzeniu działalności, uczestniczeniu w zebraniach, a także przechowywaniu, jak i rozpowszechnianiu wydawnictw o charakterze religijnym i udzielaniu związkowi pomocy.

Pomimo niepełnych danych dotyczących zaskarżonych wyroków, a zwłaszcza braku opisów czynów przypisanych oskarżonym przez Sąd Wojewódzki w (...), należy w oparciu o dokumenty znajdujące się w odtworzonych aktach (powołane sprawy III Ko (...) i III Ko (...)) **zaaprobować stanowisko wyrażone w kasacji, iż skazanie wszystkich oskarżonych nastąpiło w związku z prowadzeniem przez nich działalności o charakterze religijnym.**

Aczkolwiek w okresie objętymi zarzutami związek wyznaniowy „(...)” był zdelegalizowany decyzją Urzędu do Spraw Wyznań w W. z dnia 2 lipca 1950 r. WW II K (...) to nie można przyjąć, że decyzja ta niejako automatycznie nadawała istnieniu tego stowarzyszenia religijnego znamienia tajności.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że zakresem pojęcia „związek”, w kontekście art. 36 mkk, nie można obejmować zbiorowości wyznaniowej „(...)” będącej wspólnotą o charakterze religijnym (por. wyroki 7 sędziów SN: z dnia 25 maja 1994 r. II KRN 60/94 i z dnia 12 stycznia 1995 r. II KRN 232/94 oraz z dnia 11 stycznia 1996 r. II KRN 168/95). W doktrynie pojawiły się krytyczne wypowiedzi odnoszące się do tegoż poglądu (por. G.

Sońta – Związek tajny w świetle wyroku składu 7 sędziów SN z dnia 12 stycznia 1995 r. i innych orzeczeń Sądu Najwyższego *Ratio legis* kryminalizacji udziału w związku tajnym, sam. WP 1997, z. 3-4, str. 42-61; A. Wąsek – glosa do wyroku składu 7 sędziów SN z dnia 12 stycznia 1995 r., II KRN 232/94, zam. PiP 1996, z. 2, str. 106-112). Podnosi się jednak przy tym, iż w opisanej sytuacji, przy przyjęciu że z formalnego punktu widzenia członkowie związku wyznaniowego „(...)” należeli do związku tajnego w rozumieniu art. 36 mkk, to biorąc pod uwagę charakter czynu oraz ówczesne realia życia społeczno – politycznego należy uznać, że nie dopuścili się zarzucanego im przestępstwa z art. 36 mkk wobec braku w ich czynie elementów społecznego niebezpieczeństwa (społecznej szkodliwości).

Zarysowana rozbieżność poglądów prawnych nie ma dla przedmiotowej sprawy większego znaczenia, gdyż przy przyjęciu każdego z nich wynik rozważań będzie taki sam, **tzn. ustalenie, że zachowanie oskarżonych w okresie objętym przypisanym im czynem nie stanowiło przestępstwa z art. 36 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. Nr 30, poz. 192).**

Treść wydawnictw rozpowszechnianych przez oskarżonych J. B. i A. T. (który także je przechowywał - na co wskazuje kwalifikacja prawna czynów mu przypisanych), jak też fakt skazania ich za działalność w strukturach związku „(...)”, pozwala na wyciągnięcie wniosku, że wydawnictwa te zawierały treści religijne i służyły do propagowania idei głoszonych przez członków wspólnoty. Zarówno druk jak i publikacja wydawnictw o treści religijnej nie wymagały stosownej kontroli i debitu, w myśl przepisów dekretu z dnia 5 lipca 1946 r. o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz. U. Nr 34, poz. 210), gdyż publikacje te nie uchodziły w zakres utworów podlegających cenzurze i co do których istniał prawny obowiązek zgłoszenia do

kontroli właściwego urzędu (por. wyrok SN z dnia 7 listopada 2000 r. V KKN 415/2000). Niepodobna zatem rozpatrywać przypisanych im czynów na płaszczyźnie art. 23 i 24 mkk (por. wyrok SN z dnia 10 listopada 1995 r. II KRN 137/95).

W tym stanie rzeczy skoro orzekające w niniejszej sprawie Sądy wadliwie zastosowały w/w przepisy ówczesnie obowiązującego karnego prawa materialnego, albowiem dokonały błędnej oceny przestępności czynów zarzucanych oskarżonym, Sąd Najwyższy uwzględniając kasację Rzecznika Praw Obywatelskich, na mocy art. 537 § 2 kpk uchylił zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Wojewódzkiego w (...), i uznając że skazanie oskarżonych było oczywiście niesłuszne uniewinnił ich od dokonania zarzucanych im czynów.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia art. 638 kpk.